

POSTANOWIENIE

Dnia 23 czerwca 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Tomasz Szanciło

w sprawie z powództwa R. K.
przeciwko P. spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w R.
o zapłatę,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 23 czerwca 2022 r.,
na skutek skargi kasacyjnej pozwanej
od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 11 lutego 2021 r., sygn. akt I AGa (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od P. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w R. na rzecz R. K. kwotę 2.700 zł (dwa tysiące siedemset złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego;**
- 3. przyznaje adw. A. M. od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w (...) kwotę 2.700 zł (dwa tysiące siedemset złotych), w tym należny podatek VAT, tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej pozwanej z urzędu w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną pozwanego P. sp. z o.o. w R. od wyroku Sądu Apelacyjnego (...) z dnia 11 lutego 2021 r. Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

W judykaturze już wielokrotnie wypowiedziano się na temat charakteru skargi kasacyjnej (zob. np. postanowienia SN z dnia: 13 czerwca 2018 r., II CSK 71/18; 15 kwietnia 2021 r., I CSK 43/21; 25 sierpnia 2021 r., II CSK 216/21). Wskazano m.in., że skarga kasacyjna została ukształtowana w przepisach kodeksu postępowania cywilnego jako nadzwyczajny środek zaskarżenia, nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa, jednolitości orzecznictwa oraz prawidłowej wykładni, a także w celu usunięcia z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych, nie zaś jako ogólnie dostępny środek zaskarżenia orzeczeń umożliwiający rozpoznanie sprawy w kolejnej instancji sądowej.

Koniecznej selekcji skarg pod kątem realizacji tego celu służy instytucja tzw. przedsądu, ustanowiona w art. 398⁹ k.p.c., w ramach której Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny skargi kasacyjnej. Ten etap postępowania przed Sądem Najwyższym jest ograniczony – co należy podkreślić – wyłącznie do zbadania przesłanek przewidzianych w art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c., nie zaś merytorycznej oceny skargi kasacyjnej. W razie spełnienia co najmniej jednej z tych przesłanek, przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest usprawiedliwione.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący oparł na przesłankach uregulowanych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 4 k.p.c. Przesłanki te nie zostały jednak spełnione.

W tym kontekście Sąd Najwyższy wskazuje, że skarga kasacyjna stanowi nadzwyczajny środek zaskarżenia. Jego rozpoznanie nie ma charakteru postępowania w ramach trzeciej instancji. Służy realizacji konstytucyjnych i ustawowych zadań Sądu Najwyższego, wśród których pozostają przede wszystkim nadzór nad działalnością sądów powszechnych i wojskowych w zakresie orzekania (art. 183 ust. 1 Konstytucji RP). Zgodnie z art. 1 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (t.j. Dz.U. z 2021 r., poz. 1904 ze zm.) jego obowiązki obejmują zapewnienie jednolitości orzecznictwa i rozstrzyganie zagadnień prawnych. Tym właśnie celom wypada podporządkować także rozstrzyganie skarg kasacyjnych.

Istotnym zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest zagadnienie nowe, nierozwiązane dotąd w orzecznictwie, którego rozstrzygnięcie może przyczynić się do rozwoju prawa. Odwołanie się do tej przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania wymaga – jak wynika z orzecznictwa Sądu Najwyższego – sformułowania tego zagadnienia z przytoczeniem wiążących się z nim konkretnych przepisów prawnych oraz przedstawienia argumentów świadczących o rozbieżnych ocenach prawnych (zob. np. postanowienia SN z dnia: 7 czerwca 2005 r., V CSK 3/05; 25 maja 2021 r., II CSK 96/21). Ponadto, w judykaturze Sądu Najwyższego utrwalił się pogląd, że wskazanie przyczyny określonej w powołanym przepisie nakłada na skarżącego obowiązek przedstawienia zagadnienia o charakterze abstrakcyjnym wraz z argumentami prowadzącymi do rozbieżnych ocen prawnych, wykazania, że nie zostało ono rozstrzygnięte w dotychczasowym orzecznictwie, a wyjaśnienie go ma znaczenie nie tylko dla rozstrzygnięcia tej konkretnej sprawy, ale także innych podobnych spraw, przyczyniając się do rozwoju prawa. Nie może mieć charakteru kazuistycznego i służyć uzyskaniu przez skarżącego odpowiedzi odnośnie do kwalifikacji prawnej szczegółowych elementów podstawy faktycznej zaskarżonego orzeczenia (zob. m.in. postanowienia SN z dnia: 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151; 30 kwietnia 2015 r., V CSK 598/14; 15 kwietnia 2021 r., I CSK 720/20). Występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego w zasadzie powinno spełniać wymagania stawiane zapytaniu przedstawianego przez sąd drugiej instancji w razie powstania poważnych

wątpliwości (art. 390 § 1 k.p.c.), których nie można rozwiązać za pomocą powszechnie przyjętych reguł wykładni prawa (zob. np. postanowienia SN z dnia: 24 października 2012 r., I PK 129/12; 8 maja 2015 r., III CZP 16/15, Biul. SN 2015, nr 5). Zagadnienie to nie może być przy tym pozorne, czyli m.in. nie może stanowić próby obejścia dokonanych przez sądy ustaleń faktycznych i oceny dowodów (art. 398³ § 3 i art. 398¹³ § 2 k.p.c.).

Występowania istotnego zagadnienia prawnego skarżący upatruje w konieczności udzielenia odpowiedzi na pytanie: „czy i w jakim zakresie Sąd zobowiązany jest do zbadania dokumentu, o którym mowa w art. 485 § 1 pkt 3 k.p.c. i czy ujawnione okoliczności związane ze złożeniem oświadczenia o uznaniu długu, w tym w szczególności stan faktyczny związany z powstaniem dokumentu, jak przymus dłużnika, położenie gospodarcze lub życiowe, w jakim ten się znalazł lub zagrożenie zaistnieniem po jego stronie innej szkody aniżeli samo uznanie wierzytelności, może stanowić podstawę do badania dopuszczalności uznania dokumentu za podstawę do wydania nakazu zapłaty, a w konsekwencji prowadzić do odstąpienia przez sąd od rozpatrywania sprawy w rygorze postępowania nakazowego?”.

Skarżący nie sformułował żadnego zagadnienia prawnego w formule wyżej przedstawionej, jego wywód nie zawiera żadnej argumentacji prawnej, a wyartykułowane wątpliwości nie są natury prawnej. W istocie zagadnienie prawne wskazane przez skarżącego jest pytaniem o trafność stanowiska Sądu Apelacyjnego wyrażonego w związku z rozstrzygnięciem tej konkretnej sprawy i polemiką z tym stanowiskiem. Zostało ono odniesione do stanu faktycznego i przebiegu postępowania w tej sprawie, a skarżący nie wykazał jego bardziej ogólnego znaczenia.

Ponadto skarżący w rozpoznawanej sprawie ograniczył się jedynie do sformułowania zagadnienia prawnego, nie przeprowadzając żadnego pogłębionego wyvodu prawnego z podaniem doktrynalnego lub orzeczniczego źródła swoich wątpliwości dla wykazania, że stanowią one istotne zagadnienie prawne. We wniosku brak jakiegokolwiek odniesienia do orzecznictwa Sądu Najwyższego oraz poglądów doktryny w kwestiach objętych zagadnieniem

prawnym. Argumentacja skarżącego jest ogólnikowa, jednostronna i ogranicza się do przedstawienia własnego poglądu prawnego w opozycji do stanowiska Sądu drugiej instancji. Nie wykazuje zatem, że w sprawie ujawniło się zagadnienie wykładnicze o problemowym czy precedensowym charakterze, którego wyjaśnienie wymagałoby zaangażowania Sądu Najwyższego i sprzyjało rozwojowi prawa.

Przyjmuje się też, że rozstrzygnięcie istotnego zagadnienia prawnego nie może się sprowadzać do odpowiedzi na zarzuty skierowane pod adresem zaskarżonego orzeczenia ani też do odpowiedzi na wątpliwości skarżącego, które można wyjaśnić za pomocą obowiązujących reguł wykładni bądź w drodze prostego zastosowania przepisów (postanowienie SN z dnia 28 grudnia 2004 r., I UK 187/04). Tymczasem skarżący sformułował w istocie pytanie, którego kazuistyczny sposób ujęcia wskazuje, że nie ma ono charakteru abstrakcyjnego, syntetycznego i uniwersalnego, lecz odzwierciedla jedynie zarzuty w stosunku do rozstrzygnięcia Sądu *meriti*.

Ponadto zgodnie z ugruntowanym stanowiskiem Sądu Najwyższego kognicja sądu w pierwszej fazie postępowania nakazowego jest ograniczona. Sprowadza się do stwierdzenia istnienia podstaw do wydania nakazu zapłaty zawartych w art. 485 k.p.c. Ich istnienie uprawdopodabnia zasadność powództwa i nakłada na sędziego obowiązek wydania nakazu zapłaty bez merytorycznego badania jego zasadności (uchwała SN z dnia 18 marca 2005 r., III CZP 97/04, OSNC 2006, nr 2, poz. 24; postanowienie SN z dnia 27 lutego 2008 r., III CZP 131/07). Podnoszone przez pozwanego argumenty mogą mieć znaczenie w kontekście ciężaru dowodu, o którym mowa w art. 253 k.p.c., a w konsekwencji na zasadność powództwa, ale nie na to, czy postępowanie powinno toczyć się w ramach postępowania nakazowego.

Oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na przesłance oczywistej jej zasadności oznacza natomiast, zgodnie z poglądem utrwalonym w judykaturze, że skarżący musi przedstawić dokładny wywód, na czym – jego zdaniem – polega oczywista zasadność skargi w danej sprawie z przytoczeniem przepisów, których naruszenie ją spowodowało oraz argumentację wskazującą na to, dlaczego opisane naruszenie doprowadziło do wydania oczywiście

nieprawidłowego orzeczenia. Innymi słowy, skoro przesłanką wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest twierdzenie skarżącego, że skarga jest oczywiście uzasadniona, to powinien on w uzasadnieniu wniosku zawrzeć wywód prawny wskazujący, w czym wyraża się ta „oczywistość” i przedstawić argumenty na poparcie tego twierdzenia. Przy czym, o ile dla uwzględnienia skargi kasacyjnej wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla jej przyjęcia do rozpoznania konieczne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (zob. np. postanowienia SN z dnia: 15 kwietnia 2021 r., IV CSK 617/20; 25 sierpnia 2021 r., II CSK 155/21).

Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie spełnia powyższych wymogów – nie wykazano, aby w sprawie występował stan „oczywistej zasadności” skargi w rozumieniu powyższego przepisu. Sąd odwoławczy sporządził szczegółowe uzasadnienie zaskarżonego wyroku, rozważając wszelkie, niezbędne okoliczności sprawy. Podniesione w skardze kasacyjnej zarzuty naruszenia prawa materialnego i procesowego, w konfrontacji z treścią uzasadnienia wyroku Sądu drugiej instancji i przyjętego przez niego kierunku rozstrzygnięcia sprawy, świadczą o polemicznym charakterze stanowiska zaprezentowanego przez skarżącego. Brak akceptacji przez pozwanego stanowiska przyjętego przez Sąd Apelacyjny nie świadczy o tym, że wniesiona skarga jest oczywiście uzasadniona. Wywód zawarty w treści skargi kasacyjnej sprowadzał się do polemiki z zaskarżonym orzeczeniem, nie zaś wykazania, że popełnione przy ferowaniu zaskarżonego orzeczenia uchybienia w zakresie stosowania prawa miały charakter kwalifikowany i nie podlegały różnym ocenom. W skardze kasacyjnej nie powołano argumentów, które mogłyby świadczyć, że w sprawie doszło do oczywistego naruszenia prawa, oraz że w wyniku takiego naruszenia prawa zapadło w Sądzie drugiej instancji postanowienie oczywiście wadliwe.

Jak wskazano, w judykaturze utrwalone jest stanowisko, że oczywista zasadność skargi kasacyjnej ma miejsce jedynie wówczas, gdy bez dokonania głębszej analizy dla przeciętnego prawnika jest oczywiste, że podstawy skargi

zasługują na uwzględnienie, a zatem ma miejsce kwalifikowana postać naruszenia prawa.

Dla takiej oceny stanowisko przedstawione przez skarżącego nie daje zaś podstaw. Zauważenia wymaga, że skarżący nie zgadza się z analizą prawną przeprowadzoną przez Sąd Apelacyjny i przedstawia własną, odmienną od przyjętej przez Sąd drugiej instancji ocenę tak wskazanych w skardze norm, jak i całego rozstrzygnięcia. Argumenty podniesione w skardze kasacyjnej w zakresie przesłanek warunkujących jej przyjęcie w istocie składają się na odmienne od Sądów orzekających stanowisko, które nie znalazło akceptacji w podjętych rozstrzygnięciach. W dalszym ciągu jest to tylko polemika z zapadłymi orzeczeniami. Badanie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wraz z uzasadnieniem nie pozwala jednak na przyjęcie, że skarżący wykazał kwalifikowane, widoczne bez potrzeby głębszej analizy naruszenie wskazanych przepisów prawa.

Wypada także przypomnieć, że wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie (art. 398⁴ § 2 k.p.c.) podlegają rozpoznaniu na etapie tzw. przedsądu, natomiast przytoczone podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie są oceniane dopiero po przyjęciu skargi kasacyjnej do rozpoznania, w trakcie jej merytorycznego rozpoznawania. Oba te elementy muszą być więc przez skarżącego wyodrębnione, oddzielnie przedstawione i uzasadnione. Jak wskazano, w ramach przedsądu Sąd Najwyższy bada tylko wskazane w skardze okoliczności uzasadniające przyjęcie jej do rozpoznania, a nie podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie. Skoro uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania odwołujące się do przyczyny określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., powinno koncentrować się na wykazaniu „oczywistości” zasadności skargi, to nie może sprowadzać się do odwołania się do uzasadnienia podstaw kasacyjnych bądź też do ich powtórzenia, choćby nawet w zmodyfikowanej formie, ani być sformułowane w sposób, który wymagałby oceny ich zasadności (zob. np. postanowienie SN z dnia 3 grudnia 2020 r., II PK 171/19).

Innymi słowy, Sąd Najwyższy na etapie przedsądu nie rozpoznaje sprawy jak sąd powszechny. Nie ocenia też podstaw kasacyjnych (art. 398³ § 1 pkt 1 i 2

k.p.c.), jako że stanowią odrębną część skargi kasacyjnej i dlatego nie składają się na podstawę przysądu ani na jej uzasadnienie, a podlegają rozpoznaniu dopiero po przyjęciu skargi do rozpoznania. Oznacza to, że skarżący powinien we wniosku samodzielnie (odrębnie od podstaw kasacyjnych) wskazać i wykazać naruszenie prawa, które bez wątpliwości prowadzi do stwierdzenia, że objęty skargą wyrok jest oczywiście wadliwy i dlatego skarga powinna zostać przyjęta do rozpoznania (postanowienie SN z dnia 1 lipca 2020 r., I UK 433/19).

Skarżący we wniosku w żadnym stopniu nie wykazał, w jaki sposób skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, pozwany nie zawarł odpowiedniego wyводу zawierającego argumentację za pomocą, której wykazałby walor oczywistej zasadności jego skargi kasacyjnego w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. Skarżący w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, z uwagi na jej oczywistą zasadność, odwołał się jedynie wprost do postaw kasacyjnych, reprezentując we wniosku ich streszczenie. Przy czym należy zauważyć, że skarżący nie wskazał, które konkretnie paragrafy art. 58 i 483 k.c. stanowiły podstawę zarzutów, co już samo w sobie świadczy o ich niezasadności, gdyż zadaniem Sądu Najwyższego nie jest poszukiwanie podstaw zaskarżenia orzeczenia.

Sąd Apelacyjny wyjaśnił także, że Sąd pierwszej instancji miał wystarczające podstawy, aby oprzeć się na dokumencie w postaci protokołu odbioru dokumentacji projektowej z dnia 22 marca 2016 r. Jak wskazał, w treści tego dokumentu strona pozwana potwierdziła odbiór kompletnego projektu budowlanego oraz potwierdziła, że jej zadłużenie z tytułu projektu wynosi 158.359 zł netto. Ponadto zobowiązała się do uregulowania należności w określonym w protokole terminie. Nawet w przypadku uznania niewłaściwego, gdy dłużnik nie składa wyraźnego oświadczenia o uznaniu roszczenia, to na podstawie objawów jego zachowania kontrahent może zasadnie przyjmować, że dłużnik ma świadomość ciążącego na nim zobowiązania i ma zamiar dobrowolnego spełnienia świadczenia. (wyrok SN z dnia 11 sierpnia 2011 r., I CSK 703/10).

O braku oczywistej zasadności skargi kasacyjnej przesądza także kwestia regulacji przepisów dotyczących możliwości wniesienia zarzutów w postępowaniu

nakazowym (w brzmieniu obowiązującym w dacie zainicjowania postępowania nakazowego), która limitowała możliwość dokonania potrącenia, wskazując, iż zgodnie z art. 493 § 3 k.p.c. do potrącenia mogą być przedstawione tylko wierzytelności udowodnione dokumentami, o których mowa w art. 485 k.p.c. Zgodzić się należy ze skarżącym, że w postępowaniu nakazowym po wniesieniu zarzutów od nakazu zapłaty, przed nowelizacją, która weszła w życie w dniu 7 listopada 2019 r., strona pozwana była ograniczona co do możliwości podnoszenia zarzutu potrącenia, nie sposób jednak mówić o niemożności obrony jej praw, skoro – w przypadku niedopuszczalności zarzutu potrącenia – mogła wystąpić z odrębnym powództwem w tym przedmiocie.

Z przytoczonych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, nie znajdując też okoliczności, które w ramach przedsądu jest obowiązany brać pod uwagę z urzędu.

O kosztach postępowania kasacyjnego Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 w zw. z art. 391 § 1 w zw. z art. 398²¹ k.p.c. w zw. z § 2 pkt 6 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. z 2015 r., poz. 1800 ze zm.).

O kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej skarżącemu z urzędu w postępowaniu kasacyjnym orzeczono – przy uwzględnieniu § 8 pkt 6 w zw. z § 16 ust. 4 pkt 2 i § 4 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (t.j. Dz.U. z 2019 r., poz. 18), a także wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 23 kwietnia 2020 r. (SK 66/19, Dz.U. z 2020 r., poz. 769) – na podstawie § 2 pkt 6 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 ww. rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. (Dz.U. z 2015 r., poz. 1800 ze zm.). Analiza statusu adwokatów i radców prawnych oraz ich roli w postępowaniu, w którym występują jako podmioty powołane i zobowiązane do zastępstwa prawnego, prowadzi do uznania, że różnicowanie ich wynagrodzenia, tj. obniżenie pełnomocnikom z urzędu wynagrodzenia, które

otrzymaliby, gdyby występowali w sprawie jako pełnomocnicy z wyboru, nie ma konstytucyjnego uzasadnienia.